

Motion till riksdagen 2023/24:373

av **Martin Kinnunen m.fl. (SD)**

Cirkulär ekonomi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsinsatser gällande utökat tillvaratagande av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka undantaget för särskilda livsmedel från EU:s förordning om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna avseende bästföredatum och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett bonus malus-system för avfall och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hushållsnära insamling måste kombineras med samhällsekonomisk effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att glas kan vara mindre lämpligt att samla in i hushållsnära insamlingssystem och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur delningsekonomin kan främjas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur det kan ställas krav på plattformar som handhar uthyrningstjänster att redovisa intäkter och betala in skatter för sina användare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av lagstiftningen som missgynnar syntetiska alternativa bränslen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att öka användandet av slaggrus i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en förändrad avfallsskatt och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att reformera den internationella avfallsregleringen och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för grövre miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur brottslighet i samband med förvaring av avfall kan bekämpas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti som präglas av förvaltarskaps-tanken. Naturen och dess resurser ska utnyttjas så varsamt och effektivt som det är möjligt. Grundläggande i detta arbete är att undvika resursslöseri. Även om vi fortsatt kommer att behöva nyttja jungfrulig råvara behöver vi samtidigt skapa optimala förut-sättningar för att återvinna för att så långt det är rimligt och samhällsekonomiskt försvar-bart återvinna produkter, material och energi. Här går sunt ekonomiskt förvaltarskap och omsorg om jordens resurser hand i hand.

Sverige är framgångsrikt i detta arbete. Avfall som deponeras i Sverige ligger idag på enstaka promille, matsvinnet ligger långt under EU-genomsnittet och vi ligger fort-satt långt framme jämfört med andra länder när det kommer till återvinningen även om vi idag kan se att många andra länder har växlat upp.

Uttrycket cirkulär ekonomi är positivt i den mån det avser ekonomiskt försvarbar återanvändning och återvinning. Cirkulär ekonomi får dock inte upphöjas till en dogm som trumfar ekonomisk hänsyn och sunt förnuft. Normalt kan inte flöden cirkuleras till 100 procent, och det är oftast inte heller nödvändigt. Speciellt vaksamma bör vi vara när så kallade nollvisioner ställs upp, särskilt om det enbart leder till kreativ redovisning av verksamhetens utsläpp. Det är exempelvis varken cirkulärt eller ekonomiskt försvarbart när en verksamhet övergår till användning av importerad HVO-diesel, vilket i realiteten flyttar utsläppen till andra länder.

Som ett relativt glesbefolkat land med en miljömedveten befolkning och fungerande institutioner, är problemen i Sverige måttliga jämfört med många andra länder. Här ser vi för övrigt en möjlighet till export av svensk teknik inom avfallshantering, vilket borde vara positivt ur global miljösynpunkt.

Värna producentansvaret

Utgångspunkten för att möjliggöra för människor att bidra till hög grad cirkularitet när det kommer till förpackningar, textilier, elektronik med mera är att det är enkelt att bidra. Hushållen ska lätt kunna förstå hur man går till väga för att göra rätt och tillgången till insamlingssystem ska vara god. Av primär betydelse är tillgång på återvinningsstationer, men även att förpackningsmaterial utformas på ett sådant sätt att det kan återvinnas.

Ett starkt producentansvar ger företag incitament att se över hela sin produktions- och avfallshanteringskedja. Då kan avfallet i bästa fall ses som en resurs, vilket ytter-ligare bidrar till att öka återvinningen. Genom att företag tar ansvar för avfallet stimu-lerar man till att produktdesign och material anpassas så att återvinningsprocessen kan bli så effektiv som möjligt.

När det kommer till hur insamlingen ska gå till är det viktigt att utgå från såväl närhetsprincipen som vad är som praktiskt mest lämpligt. Fastighetsnära insamling är

exempelvis i grunden eftersträvansvärt men måste kombineras med samhällsekonomisk effektivitet, och ibland kan man behöva göra avvägningar beroende på olika typer av förpackningar. När det kommer till glas har branschen fört fram att man har dåliga erfarenheter av fastighetsnära insamling av glas samtidigt som man ser stora fördelar när det kommer till insamling av plastförpackningar. Det är viktigt att möjliggöra viss flexibilitet när det kommer till den fastighetsnära insamlingen och det bör vara möjligt att exkludera glasförpackningsinsamlingen från de fastighetsnära insamlingssystemen om det bedöms försämra kvaliteten på avfallet. För att möjliggöra hög grad av samhällsekonomisk effektivitet är det också viktigt med flexibilitet när det kommer till fastighetsnära insamling. Det är viktigt att det är möjligt med andra lösningar när fastighetsnära insamling inte är möjlig att kombinera med tillräckligt hög grad av samhällsekonomisk effektivitet. Det finns behov av ytterligare system för att på bättre sätt styra mot cirkulära flöden. Ett förslag som förts fram av branschen är införande av ett bonus malus-system för plastavfall där utmaningarna idag är stora på återvinningsområdet. Syftet med ett bonus malus-system för plastavfall skulle vara att stimulera till faktisk återvinning. Principen skulle utgå från att malus betalas när avfallet uppkommer och bonus ges vid bevisad verklig återvinning. Det bör utredas om ett system med bonus malus för plaståterfall kan bidra på ett effektivt sätt till ökad grad av återvinning av plast.

Goda förutsättningar för cirkulära flöden

Rötning av matavfall är ett bra sätt att ta tillvara den energi som lagras i organiskt hushållsavfall och restprodukter från livsmedelsindustrin. Slammet kan användas som gödningsmedel, förutsatt att det inte innehåller otillåtna nivåer av exempelvis tungmetaller. Som biobränsle har biogas från avfall flera fördelar: det har en bra koldioxidbalans, produceras huvudsakligen i Sverige och reducerar beroendet av fossila bränslen. För att svensk biogas ska kunna vara konkurrenskraftig är det grundläggande med långsiktiga spelregler. Här finns specifika utmaningar med regelverket på EU-nivå där Sverige fortsatt måste arbeta för att EU-regelverk inte hämmar branschen. Arbetet med att förenkla tillståndprocesserna är även en viktig del på detta område.

Delningsekonomi

Utvecklingen på det digitala området har skapat nya vägar för privatpersoner och företag att dela, hyra ut och byta tillgångar med varandra. Delningsekonomi växer och i och med det skapas nya förutsättningar för ett mer resurseffektivt samhälle. Detta sker trots att politiken snarare än att skapa förutsättningar försvårar och komplicerar. Det bör utredas hur regler på beskattningsområdet kan förändras för att förenkla för den växande delningsekonomi. Ett sätt vore att definiera delningsekonomi som en ekonomisk aktivitet som understiger ett visst belopp, och att verksamheten i annat fall klassas som professionell. Detta skulle öppna upp för förenklade skatteregler för de privatpersoner som vill dela, hyra ut och byta tillgångar med varandra. Det bör även utredas huruvida det kan ställas krav på plattformarna att redovisa intäkter och betala in skatter för sina användare. Detta för att förenkla och minska riskerna för privatpersoner.

Den cirkulära ekonomins potential

Sverige utnyttjar idag inte den cirkulära ekonomins fulla potential. Regelverk och byråkrati försvårar ibland för företag som vill skapa nya värden av uttjänta produkter. IPCC har slagit fast att cirkulära materialflöden är en förutsättning för industrin att uppnå sina ambitioner att kraftigt minska utsläppen. Ett problem som föreligger idag är att möjligheten att sälja syntetiska, ”alternativa bränslen” begränsas genom att dessa bränslen riskerar att jämföras med ordinarie råoljebaserade ”dieselbränslen” i lagstiftningen. Detta trots att de beräknade utsläppsminskningarna är betydande från sådana bränslen. I detta sammanhang kan nämnas att bränsle framställt ur naturgas och fackelgaser (gasformigt avfall) kan minska utsläppen av fossil CO₂ jämfört med råoljebaserade dieselbränslen med upp till 40 procent. Dessutom ger syntetiska bränslen mycket lägre utsläpp av sot, giftiga kolväten och NO₂ jämfört med ordinarie råoljebaserade dieselbränslen. Det är önskvärt att lagstiftningen om reduktionsplikten tar hänsyn till de faktiska utsläppsminskningarna och även tar hänsyn till definitionerna av ”bensin”, ”dieselbränslen” och ”alternativa bränslen” som redan finns i drivmedelslagen. Det blir omöjligt att följa lagar om varje lag har sina egna definitioner. Det framgår av promemorian till lagen att reduktionsplikten skulle omfatta ordinarie ”bensin” och ”dieselbränslen”. Den skulle inte omfatta ”alternativa bränslen”. Det är angeläget att det sker en översyn av lagstiftningen på området så att inte bränslen såsom syntetiska alternativa bränslen som kan bidra till minskade utsläpp riskerar att missgynnas i förhållande till andra bränslen.

I Sverige har vi ett smart energisystem där vi skapat goda möjligheter att ta vara på alla resurser. Sveriges väl utbyggda fjärrvärmenät och effektiva kraftvärmeverk är goda exempel som många länder skulle behöva ta intryck av. Däremot ligger många andra länder före när det kommer till att använda sig av energiaskor. Restprodukterna från förbränningen, slaggrus, klassas idag som ett icke farligt avfall men det krävs tillstånd från myndigheter vid användning. Slaggrusets egenskaper passar väl som förstärkning i vägar och andra asfalterade ytor. Att använda slaggrus istället för krossat berg eller naturgrus medför enligt IVL Svenska Miljöinstitutet stora klimatvinster. Processerna för tillstånd är idag ofta långa och oförutsägbara, vilket skadar svenska företags möjlighet att göra nya cirkulära affärer. Det är eftersträvansvärt att svenska myndigheter arbetar för att skapa bättre möjligheter till användande av slaggrus i Sverige.

I Sverige deponeras idag mindre än en procent av den totala avfallsbehandlingen. Sveriges avfallsskatt har bidragit till detta och den har i stora drag tjänat oss väl. Syftet har varit att minska avfallsmängderna vilket också har skett. Mycket har dock hänt med den tekniska utvecklingen. Idag finns helt nya möjligheter att utvinna råvaror ur avfall. Avfallsskatten förvandlar dock i allmänhet avfall till problem när det istället kan finnas en stor potential att utvinna värdefulla råvaror ur avfallet. Idag styr beskattningen olämpligt avfall ut i samhället bl a till olika markkonstruktioner framför utvinning av råvaror ur avfallet. I många andra länder pågår idag försök med så kallad landfill mining där man försöker ta vara på nedgrävda råvaror ur gammalt avfall. Den svenska avfallsskatten gör sådan verksamhet olönsam i Sverige idag. Det bör ses över om en förändrad avfallsskatt kan bidra till en omställning till ett mer cirkulärt samhälle. Den utredning som presenterades under 2022 beaktade inte skattens miljöstyrande konsekvenser, varför en ny utredning bör tillsättas. Utredningen bör se över ett undantag från beskattning av utvinningsrester som ska användas för att utvinna mer värdefulla råvaror. Det bör heller inte vara möjligt att undvika svensk avfallsskatt genom att exportera till länder där beskattningen eller avgifterna är lägre.

Den internationella avfallsregleringen behöver reformeras för att möta utmaningen med teknik för att exempelvis utvinna kritiska råvarumaterial och avfall som består av kritiska råvaror som finns i olika länder. Baselkonventionen och olika OECD-regelverk bidrar idag till att hämma handeln med potentiellt viktiga avfallsflöden. För att främja innovation inom den cirkulära ekonomin behöver det bli enklare att förflytta avfall mellan länder samtidigt som man på ett ändamålsenligt sätt kan minimera risken för illegal dumpning i tredje land.

Miljöbrott

Miljöbrottsligheten är ett växande problem i det svenska samhället. Särskilt utbredda är problemen när det kommer till transport och hantering av farligt avfall. Det är viktigt att miljöbrott ges prioritet hos de rättsvårdande myndigheterna då dessas konsekvenser för djur, natur och människor är allvarliga. Det är önskvärt att se över möjligheterna att skärpa straffen för de grövre miljöbrotten. Det är idag tillåtet att mellanlagra avfall i upp till tre år innan det klassas som deponering. De senaste åren har flera händelser ägt rum där avfall flyttats mellan olika platser av oseriösa och ibland kriminella företagare för att undvika att behöva stå för saneringskostnaderna. Det bör utredas närmare hur lagstiftning kan anpassas för att komma tillrätta med brottslighet vid hantering av avfall.

Martin Kinnunen (SD)

Staffan Eklöf (SD)

Mattias Eriksson Falk (SD)

Beatrice Timgren (SD)